

СОЊА

ИГНАЦИ КАРПОВИЧ

БИБЛИОТЕКА – АКВАМАРИН

Главен уредник
Филип Димевски

Јазична редакција
Андреј Јованчевски

Наслов на оригиналот:
Ignacy Karpowicz
Sońka

Copyright © Ignacy Karpowicz
Copyright © Wydawnictwo Literackie, Kraków 2014

Компјутерска обработка
Бегемот

Ликовно уредување
Наталија Лукомска

© Сите права на изданието ги има БЕГЕМОТ ДООЕЛ – Скопје. Забрането е копирање, умножување и објавување на делови или на целото издание во печатени или електронски медиуми без писмено одобрение од издавачот.

СОЊА

ИГНАЦИ КАРПОВИЧ

(РОМАН)

превод од полски јазик

Филип Димевски

Скопје, 2017

На добрите луѓе

Многу одамна – така Соња ги започнуваше подробните искази во кои не се појавуваа крави, кокошки и свињи, празници, леб и давачки, косидби, копања и невремиња проследени со град; така ги започнуваше исказите кои заглибуваа некаде во гркланот, се задржуваа на мазните, беззаби непца, за да се слизнат назад во телото: до белите дробови, срцето и правот, кој се збираше во витли меѓу старите, изветвени органи. Но, понекогаш, по тоа „многу одамна“, понекогаш, сепак, зборовите го кршеа отпорот, ги пробиваа месното ткиво и времето, одекнуваа докрај и дури тогаш се нурнуваа назад во телото: преку ушите стасуваа до мозокот, таму бараа место, таму чекаа додека сонот не ги ублажи настаните, додека не ги намали проблемите – тогаш, веќе којзнае по кој пат, зборовите се сонеа како приказни, и добри и лоши, во зависност од тоа од каде гледаш, каде се будиш и каде што нема да стигнеш.

Минаа десет, триесет или педесет години, но за Соња дваесет, четириесет или шеесет години беа исто така многу одамна. А по тоа „многу“ и тоа „одамна“, по нив секогаш оживуваше совршено истото време, од А до Ш, кога Соња, многу млада, беше одживеала и се беше изначула толку многу што потем веќе ниту живееше ниту чувствувааше. Па, ќе мавнеш со китката од прсти, се скрши мразот, попуштија браните, ајде!

Човекот, имено, имаше навика да рече, не е направен од траен материјал, се состои од тоа што го јаде: од млеко, месо и брашно, од овошје, габи, поскура и сол.

Токму така, особено од сол. Токму таа на сè дава вкус, облик, таа придонесува човекот да не се расипува, да не гние, туку да се суши, сè додека не почне да потсетува на коска што одлежала на дожд и сонце.

Оти, кога човек, а особено селската жена, премногу чувствува и пребрзо живее, тогаш некаде нешто му искри, искри, искри, а потем целата инсталација за ништо не ја бидува: Господ Бог, нашиот *Госпадзе*¹, не прима рекламации, а покрај тоа честопати заборава да испрати мајстор, облечен во расо и со череп, кој со коса ги поткаструва нозете, тетивите и лигаментите, за да владее каква-таква чистота и хармонија, пред да дојде чистотата на светлите куполи и дефинитивниот ред, одразен во длабоките очи на светците од позлатените рамки, во самиот извор на небиднината.

Соња го извади колчето од синџирот, на чиј крај спокојно стоеше крава со црно-бели шари. Кравата пасеше трева и даваше млеко, се отелуваше на секои две години, даваше месо и кожи, произведуваше – рака на срце, ситни, но незанемарливи – пари. Ги произведуваше тие пари небаре државна ковачница, дури и тогаш кога спиеше или кога од под палавиот опаш исфрлаше лепешка расплесната божем Роршахов тест. Ливадата ја хранеше кравата, кравата, хранејќи ги жителите на градот, ја хранеше Соња. Ете така функционира овој свет: за едни да јадат, мораат и други да јадат. Оти, ако сите престанат да

---

¹ До неодамна во регионот Подлаше, особено во оној руралниот и околу малите гратчиња, рамо до рамо постоеја две јазични реалности: полската и белоруската. Постоеја засебно, зачувувајќи го својот карактер, но истовремено беа меѓусебно совршено разбирливи. Тоа време, за жал, неумоливо се ближи до крајот. Затоа одлучив да дадам превод на белоруската лексика, не толку поради објаснување колку поради тоа – и веројатно тоа е многу поважно – да овозможам пригода за нурнување во друг, паралелен јазичен свет, егзотичен, но исто така и близок (заб. на авт.).

јадат, велеше Соња, тогаш светот ќе ослаби, а ако светот се стори сучка, тогаш не ќе помогне ни даброво сало ни бајачка.

Откако го извади колчето и го дочека мигот кога здивот престана болно да се удира во ребрата, Соња тешко се потпре на глуждовитата прачка, така како што некогаш се потпирала на вилата – тогаш уште потешко се опирала, ох, колку ли потешко, колку ли ужасно тешко, како вреќа месо – си ја подмести шамијата, замласка: – *Ну, Мукќа, пайшла*² – ѝ рече на кравата. Црно-белата млекарница, автоматизирана и набабрена во вимето, ја погледна Соња со најкафеното кафенило на своите очи, на чие дно растеше трева, прелетуваа коњски муви, а во поилото препливуваа малечки, бодливи рипчиња, *коллучки*³; ползата од нив е мала како самите тие, но малото и некорисното во време на изобилство станува големо и нужно во време на глад и војна.

Соња бавно-бавно појде, не се ни обрсна преку рамото: левото против уроци, десното за куртул од злото, бидејќи знаеше дека кравата си го знае патот: натапка на тесна врвица, која благо се спушташе до брегот на реката изгазен од копитата; таму кравата ќе испие околу две ведра вода, а бабичката од џебот ќе извади најевтино ментол-бонбонче. Потоа угоре – треба да се подзастане едно трипати за здивот да го стаса човека, бидејќи здивот, тврдеше Соња, не може да одржи чекор со човекот, а ако човек многу брза, тогаш умее да го загуби здивот, та тогаш ни свети Никола Чудотворец ни свети Мина не ќе го пронајдат – а кога песочниот појас ќе се подаде од зад грмушките, тогаш веќе, без нервоза, доволно е само да им се дозволи на нозете да те одведат до колибата.

---

² (блр.) Ајде, Мукќа, тргнувај (прев.).

³ (рус.) Малечки рипчиња што живеат во потоците и реките (заб. на прев.).

Одвреме-навреме, по песочниот пат минува автомобил со бјалисточки или дури варшавски регистарски таблички, крадешкум ита, кревајќи прав божем димна завеса.

И тукушто – како во бајка кога на коњ поминува принц и во селанката ја препознава својата судбина, среќата, децата и проклетството на недозволенiot брак – минува лимузина од петстотини коњски сили. Поминува, а на крајот застанува.

Заоблената фигура на мерцедесот од класата S, која иризира сиво небаре циновски бумбар, останува неподвижна. Кравата кивнува, ја цвака тревата складирана во некој од многубројните четири желудници, ги престапува копитата и се интересира само за коњските муви кои се обидуваат да ѝ слетаат на носот. А, пак, Соња ја користи раката како стреа, раката – сега груба, со враснати спици, плускавци, со историја од многу децении – овозможува да види повеќе. *Пу, си мисли Соња, пристанули i будуць сцаць*⁴.

Празнењето на меурот во природа не се случува. Соња погреша во изборот на зборовите, иако не направи грешка во процената на тоа што ќе следи, бидејќи Соња не сакаше да каже ништо конкретно; како што по зимата доаѓа пролет, така по застанувањето на возило со варшавска регистрација доаѓа нешто несоодветно.

Мерцедесот остана неподвижен, правот спласнуваше, од звучниците – предната врата, оваа од страната на возачот, се отвори – гргна музика и се појави градскиот принц. Наместо „љубам, барав, пуштив абер“, наместо тоа, вратата нормално се затвори, а музиката се стиши.

Правот опаѓаше, автомобилот ги замолкна своите V8, по крајчето од патот одеше кравата, по кравата – не се знае кој кого водеше – Соња, а по неа изгледа никој не се влечкаше: она што го имаше веќе одамна им го

⁴ (блр.) Пу, застанаа и ќе мочаат (прев.).

даде на другите, а она што го немаше, тоа не можеше ни да го даде ни да го украде. По истата страна, на истото крајче, стоеше градскиот принц со ранче наместо жезол и насмевка наместо кралство. Носеше шорцеви со војнички дезен и неупотребливи џебови, маичка со кратки ракави во портокалова боја како секачи на нутрија, сандалчиња од антилоп уште помек од астраганската бунда на највистинската локална дама, Вера од Општината во Грудек, која еднаш неделно одеше во Бјалисток со сопствениот автомобил со назив голф, *made in Germany* – како кошмарот што го преживеа Соња – и ако автомобилот барем делумно е со толку висок квалитет како војната, тогаш на Вера требаше само да ѝ се позавиди – ќе ја послужи беспрекорно и долго, и никогаш нема да го напушти нејзиниот ум ниту мислите.

Да, баш така, си помисли заинтригираната и малку изнервирана Соња, да, толку е убав принцов што ти доаѓа само да го поставиш среде салон и еднаш во неделата да му ја пребришуваш прашината, а за празник да го облекуваш во позлатени фалти, пувкави ракави и цуцулки, да запалиш свеќичка, од чорапот да го извадиш последниот прстен од оставината на мајка ти и да гледаш, да гледаш сè дури не се изнагледаш, а потоа – на спиење.

Градскиот младич имаше име, тоа Соња можеше да го претпостави, беше добро ситуиран, тоа веќе Соња не можеше да го претпостави, очигледно беше и лошо расположен, а од тоа непотребно се браздат брчки на челото, кои дури ни Ланкоме ни д-р Ирена Ерис не можат да ги исправат. Долго се напипуваше по џебовите, сиркаше во ранчето, божем таму некаде се загубило ливчето со совети и одговори на сите прашања во светот: што да се прави и како да се живее, што да се избегнува и кого, каде да се бега и за колку, но пред сè – каде е скапаниот број од проклетата осигурителна компанија. Сепак, не извади никакво пусулче, туку цигари во златна таба-

кера – кој пуши и многу шета по светов, тој знае дека се купени од фри-шоп – запали, повлече и се закашла. – *Здыхліна*⁵ – Соња шепна во увото на кравата, која го запре својот автоматизам над една грмушка и умуваше за природата на коњските муви.

Принцот вади мобилен од најнов модел, толку прекрасен и сјаен – таман за да го сместиш покрај царските двери на иконостасот, за во најголема нужда: поплава, војна, десница на власт – да му се јавиш на Шефот и да се пожалиш, да отвориш срце и неограничен кредит импулси: *Спасі, Госпадзе, спасі*⁶. Но, тој мобилен, иако многу убав и на августовското сонце мошне блескав, не го поврза сопственикот со некој друг сопственик на слично чудо од другата страна на линијата, некаде во некаков вистински свет: со кина, стоковни куќи и пица по нарачка на телефон нула осумстотини, бесплатен повик, испорака исто така, само да се надмине сумата од триесет злоти.

Соња знаеше дека градсково фраерче застанало во дупка, и тоа во длабока дупка, бидејќи ниеден оператор не го покриваше ова парче земја, ниеден социолог неговите жители не ги вклучуваше во статистиките, дури и попот мрзоволно наминуваше со своето даеву есперо, а и тоа беше само за набрзина да освети, механички да благослови, да го мушне пликот в џеб и толку; толку го гледаа, три до пет пати во годината, во зависност од бројот на смртни случаи, бидејќи, нели, бројот на празници останува непроменет.

Овде, на крајот од ништо, во Кралски Анови, во близина на метрополската Случанка, имаше само четири колиби. Во најмалата живееше Соња, во две – глумци играа оро бидејќи домаќините полегнаа во ковчези, а сега одвреме-навреме доаѓаа градските наследници

---

⁵ (блр.) Лигуш (прев.).

⁶ (блр.) Спаси, Господе, спаси (нè) (прев.).

на викенд, иако ретко и сигурно не секој; штета што доаѓаа ретко, тоа секогаш е некаква промена, некаква врева во тишината, некаков живот во пустелијата; а, пак, четвртата колиба е веќе нешто друго: нова, подигната од тули за времето на владеењето на Квашњевски втори – разубавена со пластични прозорци, блескава од стакленцата од толчено стакло, од кои во малтерот се изработени прекрасни мозаици со цвеќе, бранчиња и грдосии; дебели цуциња стоеја во строј во градината, како во концентрационен логор, меѓу леите со зелка и кромид, со убедување дека она што е прекрасно мора да биде дисциплинирано стокмено, а згора на тоа гипсена ограда, та уште и столпчиња, и тремче, и первасчиња – најпрефинет барок на случанско-кацапскиот регион.

Принцот го прибра телефонот и стоеше неподвижно, свртен со грбот кон патот, а, пак, со погледот кон ливадите и работ на блиската шума. Стоеше пушејќи цигара, со исончаното лице кон сонцето, благо насмеваат. *Мусі які дурак, без струка*⁷, си помисли Соња како ефект од насмевката на градскиот убавец, а треба веднаш да се додаде, да остане во сеќавањето, дека мнението на Соња го делеа група влијателни театарски и литературни критичари, како и неколкумина спријателени луѓе со златникавото или, пак, идното златно момче, но тоа веќе е друга приказна.

Феноменалната фигура се викаше Игор Грицовски и беше најпознатиот и најспособниот (така сакаа едни), евентуално најпретенциозниот и лишен од чувството за сцена (така сакаа други) театарски режисер, повеќе од помладото одошто од постарото поколение, а исто така и писател на романи без јасна фабула. Игор ги прослави своето име и личноста пред неколку години, кога на сцената од Драмскиот театар во Варшава ја режираше пиесата со наслов *Условен рефлекс*.

---

⁷ (блр.) Сигурно некој глупчо, без пенис (прев.).

По премиерата, како што тоа се случува на медиумските маргини, се развиори бура: а колку подолго одекнуваа грмежите, трескотите, споровите и коментарите презаситени со омраза, толку пославен стануваше *Условен рефлекс* и самиот режисер Грицовски. А потоа веќе работата тргна како по удолица, иако по угорница, ајдееее! Опера, либрето, Париз и Њујорк. Наредните драми (вкупно три) и романите (вкупно нула) му ја зајакнаа позицијата во меѓучовечките односи, но пред сè на финансиски план на, релативно кажано, поскоро младиот одошто стар уметник.

Принцот, откако ја напушти климатизираната внатрешност на мерцедесот, најверојатно чекаше нешто необично како гром од ведро небо, на пример мрежа – барем една цртка, те молам Господе! дај ми, дај ми! – бидејќи не ни мрдна кога кравата и Соња се приближија до него на мала оддалеченост, поточно на оддалеченост која изнудува размена на реченици, макар едно „добар ден, како можам да стасам до...“ или „каде можам најблизу да фатам мрежа“. Принцот, откако се најде не баш таму каде што сакаше и не баш со оној со кого имаше намера да се најде, очигледно беше попаднал во градска восхитеност од видикот. Нешто болно му падна на ум. Пејзажот изгледаше како пејзаж, сè изгледа како што изгледа, ливада и дрвја, но и покрај тоа сета оваа природа, реката и небото, патот и штрковите, сета оваа природа во себе содржеше некаква закана. Се трудеше да открие дали тоа е закана од минатото или можеби чека во иднината. На крајот мавна со раката, батали работа, направи бип со далечинското и го заклучи автомобилот. Се сврти неочекувано и избувливо, притоа речиси плашејќи ја кравата – иако таа не спаѓаше во плашливите – и ја погледна Соња в лице.

И безмалку онеми, а усните, онаа горната и онаа повеличествената – долната, формираа „о“, бидејќи лицето

на Соња е навистина лице, такви лица животот веќе не моделира, такви лица не се гледаат често. Зашто лицето на Соња излегло од икона: кафено, крепко, попукано, без значења и без лага, но исто така силно, со поизразити линии на брчките, а брчки има прс' и плева, пластичните хирурзи би имале полни раце работа: полирање, затегнување, сечење, би имале доволно непотребна кожа најмалку за три нови лица. Бидејќи лицето на Соња е едноставно лице: се гледа дека нешто преживеала, се гледа дека нешто мечтаела, па сепак, тоа лице пред сè служи за она што *Гасподз* го создал: за слушање, гледање, јадење, миење, бакнување, мирисање, икање, плачење, секнење.

Игор Грицовски со усните заоблени во „о“ се скамени како принц од бајка кој во дел од секундата сфатил дека пред него стои суштеството што го чекал целиот живот, и не станува збор за кравата, впрочем лична и примамливо растрепкана со долгите трепки, дури не станува збор токму за Соња, барем не за таквата Соња каква што беше секојдневно. Се работи за новата Соња, неоткриената и заборавена, возбудливата Соња чие присуство го почувствува и го здогледа Игор Грицовски кога синото око на старката, иако низ него, се врежа во него: најпрвин со благ страв и антипатија, а веднаш потоа – се збриша како небо и побледе, побеле и блесна.

– *Добры дзень* – проговори бабушката – *што стала-со*⁸? – додаде, бидејќи и нејзе честопати ѝ се беа случувале непланирани работи, бидејќи и неа честопати ја беа отфрлале, угнетувале, клоцале, светот не се менува туку така, одеднаш, па дури и да се менува туку така и одеднаш, тогаш сигурно не на подобро.

– Добар ден – одговори Игор, сакајќи да остане на ниво и да го одржи соодветниот градски полскојазичен фазон. – Неочекувано ми се расипа возилото, а не можам

⁸ (блр.) Добар ден, што се случило? (прев.).

никаде да се јавам – потоа, којзнае зошто, додаде збунето: – Њемјецки. Тој е одовде – покажа со раката меѓу автомобилот и небото.

Беспомошноста, искреноста и убавината – да бидеме искрени, објективно непретерана ниту, пак, упадлива – на младичот толку ја маѓепсаа Соња што спонтано го покани на пресно млеко и покажа со стапот: најпрвин кон кравјото виме, потоа кон покривот на колибата, а меѓу редови, некаде помеѓу едното и другото – кон емајлираното лонче со неизбежниот црникав слој.

– Со задоволство, благодарам. – Им направи пат на Муќка и на куцата Соња и со сандалата го згазна догорчето. Се одвлечка до дворот на колибата, задлабочен во растечката зачуденост.

Вратичето едвај се држеше на 'рѓосаните шарки, искривено и обраснато со мов: како во имотот на сестрата на Баба Рога, сестрата-турпистка, која отстранила сè што е убаво и ново настрана од своето видно поле. Игор го обиколи со погледот бедниот двор, сините *каструли*⁹ по тарабите, лончињата од кои зјаеја дупките на дната поцрнети од саѓа и истанчени од оган, раскокодаканото јато шарени кокошки, измитарената мачка што спиеше на прагот, прачките, метлите, вилите и гриблата. Пречекорувајќи ја вратичката, навлегувајќи во доменот на Соња, Игор се вооружи со магично стапче – за проба, најпрвин во сопствениот ум – за да ја промени судбината на домаќинката.

И замавна со стапчето: сонцето згасна, во публиката се стиши шумот, веднаш премиера, рефлекторот од мракот извлекува подгрбавена фигура. – Многу одамна – вели Соња, а присутните му се предаваат на нејзиниот глас, се вгледуваат во нејзиното лице, прикаската на Соња ги исфрла надвор од временската рамка, а потоа стоечки оваци (Игор бојазливо застанува покрај актер-

⁹ (блр.) Котли (прев.).

ката-бабичка, ја ведне главата кон врвчињата на своите чевли со малку префотогенична скромност); аплаузот трае најмалку петнаесет минути, дамите паѓаат во невест, кавалерите не се срамот од солзи в очи и на негуваните образи. Успех.

Муќка цупка од копито на копито во правец на шталата, Игор седнува на клупичката, Соња мора да постеле, да ја измолзи кравата, да го прецеди млекото, да го преточи во кантичка, кантичката да ја одвлечка пред домот, на клупата, од каде што ќе ја земат млекарите, затоа благодарно гледа во момчето, умно клапнато како зајачки уши: тој, сепак, не е само убав, туку и разумен, си мисли. Соња многу се радува, не сфаќа од каде одеднаш дојде таа радост, а вреди да се напомене дека таква радост Соња одамна не беше почувствувала, многу одамна.

А кога Соња, уште пред дебито на сцената, одигрува добро совладана улога: снове во шталата, ги фигура со бело млеко ситчињата на кофата, стенка и пријателски го колне животното (*Муќка, наступиса, блядина*¹⁰), тогаш Игор се сосредоточува на себе, а конкретно: на својата пустота, која досега не успеа со магично стапче да ја претвори во среќно семејство, во позитивни вредности, во висококвалитетни морални стандарди, ниту во сигурноста дека по смртта има некаков живот.

Бидејќи, како прво, Игор страда, и тоа длабоко како пештера и широко како океан, на крајот на краиштата, тој има огромно его. Кога би сакал да изврши самоубиство, би можел да се качи на тоа его и да скокне од него. Бидејќи, како второ, не гледа никаква смисла. Страда од творечка импотенција или, пак, од она другото – иманенција. Не гледа смисла во светот, не гледа цел во животот, и покрај користењето помошни средства: наркотици, порнографија, филозофска литература.

---

¹⁰ (блр.) Муќка, истави се, мивко една (прев.).

Од еднаш се појавува некаква ситница, спомен, трошка, отпадок: се насмевнува, од табакерата извлекува уште една цигара.

Соња, откако си ја заврши работата, застапа на вратата, ги собу галошите. – *Пачакайце*¹¹ – рече, пред да влезе внатре. До стапалата на Игор се приви пес, стар и посивен; се милуваше, смрдеше, на излижаното кожно ремче светкаа метални украсни готски букви. Со одреден напор, со одвратност кон песот и болвите, бактериите и бацилите, а исто така и кон песјата старост, Игор го изговори зборот: Борбус.

– Борбус – рече тивко, а песот ги впери во него очите, килибарски, речиси медени, со длабоко врежани спомени на далечното минато во смолата на ирисите.

Во бајките животните не се едноставно животни, тие се суштества малку поинфериорни од луѓето, а едновремено многу почисти во своите чиновни. Песот легна грбечки, сега Игор забележа дека Борбус е кучка.

Јас сум Борбус, дванаесеттата кучка со тоа име непосредно од лозата на Борбус Први, наречен Ариски, од огромниот германски овчар, кој на мојата господарка трипати ѝ го спаси животот. Еднаш ги разгони волците што приоѓаа ноќе под прозорците, еднаш надушка јама со компири, еднаш им го одвлече вниманието на војниците – куршумите предодредени за Соња го убија Борбус Први, мојот татко, а сега јас, Борбус Дванаесетта, наречена Последна, се грижам за мојата господарка, Соња Бела. Не родив младенчиња и мојот род згаснува, исто како и родот на Соња, и таа веќе нема младенчиња, ќе згаснеме истовремено, тоа го велам јас, Борбус Дванаесетта и Последна; а ангелите ќе слезат и ќе се поклонат пред мојата господарка, а јас со неа ќе зачекорам по песоците на небиднината и ќе лаам во чест на отсутниот Отец. Алелуја. Ав, ав.

¹¹ (блр.) Почекајте (прев.).

Игор почувствува вртоглавица. Денес не беше ручал, а појадуваше само додаток во диетата во вид на две црти кокаин со несомнено ниска калорична вредност и иста таква чистина. Клепката го закри кучкиното око, веќе не килибарско туку дречливожолто, како тазе кајгана, како блатничиња и кордели на процесиски бајраци. Јас сум во бајка, си помисли, во бајка за животот. Во друга конвенција животот е неподнослив. Можеби, сепак, ќе бидам спасен, или барем солидно редактиран?

Пред да биде спасен, а подоцна погубен, впрочем друг крај нема да има, жарот од цигарата го жижна во прстот, песот се исправи на нозе, меланхолично пропавта со опашката и отклинка во правец на куќарката. На вратата се појави Соња.

– *Хадзи на малако, хадзи*¹² – рече.

Игор стана од клупата. Пред прагот ги собу антилопните сандалчиња – толку многу неприкладни, толку меки, со цена повисока од годишна пензија. Осозна дека со години веќе нема познајници кои се посетуваат на босо; сите премногу заработуваат. Со голо стапало зачекори во темниот, студен трем кој мирисаше на ферментирано млеко, сланина и кромид, сено, кисела зелка и дим, пот, сапуница и жито. Зад следниот праг беше кујната: крденец бојадисан во сино, едноставна маса, излижана мушама со цветчиња, две столчиња, голема шамотна печка со *ляжанка*¹³, ниско масиче со ведро вода, подни штици обоени со маслена кафеава боја, во десното коше икона, на варосаните сидови два гоблена, на полутуѓ и, во суштина, неутрален јазик за Соња: „Свежа вода жива згода“ и „Домаќинката ручек готви, на сите вкусот им го токми“.

---

¹² (блр.) Дојди на млеко, дојди (прев.).

¹³ (блр.) Дел од шамотна кујнска печка, кој служел за седење и лежење, се среќава во селските домови и во малите гратчиња во Подлаше (заб. на прев.).

– Немате канализација? – праша.

– *Па што?* – одговори. – Да ми скапе колибата од мијалникот во кујната? Да спијам под ист покрив со своите гомна?

Додека Игор го пречекоруваше прагот на кујната, Соња сирна во неочекуваниот гостин и сфати во азурно просветление, дречливо како црвилото на зимовката, дека овој гостин го меркала со години, од многу одамна, од крајот на војната, кој се покажа како крај на нејзиниот живот. Војната ја уништи, но не ја разнебити. Сфати дека не гледа принц туку ангелот на смртта; дека ќе може да ја раскаже својата приказна, да ги стави своите постапки на вага. Сфати дека со последниот збор во неа ќе згасне слабата, трепетлива светлинка – и ќе разговараат долго во ноќта, а потоа нема да живеат долго, долго и најпосле среќно; вон сеќавањето. Соња сфати дека затоа толку многу се израдува; затоа што на нејзиниот праг дошол највистинскиот ангел, а не измолениот в црква, етимологијата на ангелот, *малакот*, судната вест.

Покажа кон столчето, принцот седна без збор, а таа, среќна, наlea млеко во емајлирано лонче, на масата послужи *ахлатки*, изутрината пржени пишии, *пишки*, од креденецот го извади своето најголемо богатство резервирано за најважните гости, такви како *бацјошка*¹⁴ или Бог: метално кутиче со чоколадни бонбони.

Бонбониерата ја купи пред три години, беше во облик на црвено срце со прекрасен златен натпис: Е. Ведел. Претходно го меркаше тоа кутиче веројатно половина година, беше толку прекрасно, толку скапо и недостижно. Го гледаше и си замислуваше дека некогаш црвеното срце ќе си најде место во нејзиниот креденец, на везеното милјенце, покрај забите. Мечтаеше по него, го сонуваше ноќе, лиги ѝ течеа по перницата – кога еден ден ѝ ги побара на продавачката чоколадните бонбони.

---

¹⁴ Отец, поп (прев.).

Продавачката, ќерката на Ирка од Мјелешки, се стаписа:
– Да не ви се шашардисал умот, Соња – рече.

– Може и ми се шашардисал – се согласи Соња – но си ги имам јас годините, ми се може, имам пензиски документи од докторите, а тебе срам да ти е.

Соња ја скина фолијата од срцето, за да го отвори срцето: најпрвин црвеното со златен натпис и чоколатца, а потоа она сувото како желад и немо како лебед помеѓу ребрата и без потпис на производителите. Соња ја паметеше мајка си исто колку што истерано око видело нешто. Мајката починала за време на леунството, а тоа било време кога женското тело не одморало; така како да морало полиња да раѓа секоја година; од божјото јајце се изведувал нов човек, се појавувал на свет и најчесто малку подоцна дозволувал да биде одведен на Небото, ако попот го покрстил, а Бог го примил; со нив никогаш не се знае, кој од кој е поалчен. Пред војната немале автомобили, а сега згора треба и за гориво да им се плаќа. Пред војната Исус Христос бил и поевтин, и подостапен, но и транспортното средство на *бацјушка* зобало трева, а тревата растела бесплатно.

Игор со стапалото исцртуваше крукчиња по шареното чергиче сплетено од парталчиња, се напи голтка млеко, кое потсетуваше на она од тетрапак само по бојата, бидејќи имаше некаков чуден вкус, вкус и мирис на топло животно, а не на стерилни производствени ленти. Посегна по чоколатце со зеленикави трошки на врвот, сигурно ф’стаци, си помисли.

– *Патом розпалю і печі*¹⁵ – рече Соња и седна спроти гостинот.

– Подоцна, печката – ја коригира Игор на градски вистински јазик. Игор, имено, внимателно го прикриваше своето детство, го забошотуваше, постојано се срамуше од него, скрупулозно го заборава, го потисна и го

¹⁵ (блр.) Попосле ќе ја запалам печката (прев.).

погреба. Детството кое го мина со дедото и бабата во блиското село. Тоа село го нарекувале и до ден-денес го нарекуваат Посранка, бидејќи таму каде што предците и прапредците живееле завршувал светот, сигурно не воопшто светот, има краеве на светот со палми, со ледени планини, пустински песоци, но тоа мало парче од светот на Подлаше токму таму го пронашол својот крај: на работ на боровите и последната колиба, уште од пред времето на генералот Славој, кој го кренал нивото на хигиената со помош на декрет за обврската за грижа на секој задник.

Па така, генералот Славој констатирал дека во возродената Република и задникот има свои непобитни и слободноседечки права: нему му припаѓало правото за спокојно серење во слободностоечка куќарка исклована од штици – во храмот на гомното, таканаречен славојка. Меѓутоа, пред декретот луѓето оделе меѓу дрвјата на границата од селото, токму во Посранка, чествувајќи го правилото дека газот се стреми в сенка, како што волкот се стреми в шума; и гледај пред нозе!

– Вкусни пишии – рече принцот со полна уста. Соња се насмевна како одговор, а насмевката ѝ беше комплетна, бидејќи забите од креденецот се најдоа на вистинското место. – Јас сум Игор – рече, но сепак не спомна ништо за своето кралство, за Варшава и за сцената, за стаклените кули и за принцезите нафатирани со хемија и алкохол, за гледачите и празнотијата потрогателна од зајадливите забелешки на рецензентите.

Јас сум Игор, на моја сметка имам ова и она, вклучително со вакви и онакви награди, не сметајќи ги номинациите, кои исто така се сметаат, овде не, таму – да. Јас сум Игор, обожавателите ми даваат телефонски броеви, а противниците ми се исмеваат и ми заговараат зад грб, а ноќите се долги и разгорени од блесокот на градските

светла. Јас сум Игор, всушност ништо не сум постигнал, сè е пепел, пепелта е сè, насекаде е, во белите дробови и на носот, под клепките и во устата, гребе во грлото како чад од цигара, и веќе така ќе биде до крајот: доволно е да дувнеш во купчето и дури ни *the end* нема да има.

Имам скап стан, во станот старини, а на старините ниту трага од прашина, благодареејќи на Украинката, која секоја недела сè пребришува со крпче, и јас сум единствениот физички објект во мојот стан што таа не го пребришува.

Јас сум Соња, мојата кучка, Борбус Дванаесетта и Последна, ме нарекува Бела поради седата коса, оние остатоци што се вткаени во канавата од черепот. Ја имам кравата Муќка, пес, неколку кокошки и мачорот Јожик, немам блиски, немам имот, немам ништо, но тоа сепак не штети, оти нели ништо нема да можам да земам со себе на последното патување: ни Муќка, ни Борбус, ни Јожик; што ќе ми е друго штом ни тоа што го имам нема да го земам со себе?

Токму вака би можеле да си поразговараат за првпат – Игор од над пишиите, Соња со внимателно избрано чоколатце во ковчестите прсти; првата верзија подоцна беше препишана многупати, бидејќи неискажаните зборови не престануваат да бидат зборови, а неисраното гомно да биде гомно. Таква е природата на сеопфатноста.